

MEDZINÁRODNÝ
BESTSELLER

**MYSLI
AKO
LEONARDO
DA VINCI** MOTÝL

7 KROKOV, AKO SA STAŤ GÉNIOM

MICHAEL GELB

**MYSLI
AKO
LEONARDO
DA VINCI**

**MYSLI
AKO
LEONARDO
DA VINCI**

7 KROKOV, AKO SA STAŤ GÉNIOM

MICHAEL GELB

VYDAVATELSTVO MOTÝL

**HOW TO THINK LIKE LEONARDO DA VINCI:
Seven Steps to Genius Every Day**

Copyright © Bantam Dell, A division of Random House, Inc., New York, New York.

Text copyright © 2004 Michael J. Gelb

All rights reserved.

Translation © František Kópka 2019

Design © Motýl design 2019

Cover photo © Janaka Dharmasena/Shutterstock

Slovak edition © Vydavateľstvo Motýl 2019

ISBN: 978-80-8164-207-4

*Túto knihu venujem davinciovskému
duchu prejavujúcemu sa v živote a práci
Charlesa Denta.*

POĎAKOVANIE

Grazie všetkým, ktorí sa podieľali na tvorbe davinciovských cvičení, aj čitateľom, ktorí poskytli neoceniteľnú spätnú väzbu k vyvíjajúcemu sa rukopisu. Sú to Ann-Marie Boltonová, Jolie Barbierová, Stacy Forsythová, Michael Frederick, Ruth Kissaneová, John Ramo, doktor Dale Schusterman a Sylvia Tognettiová.

Grazie všetkým *cognoscenti* (znalcom) hudby a toho, ako ju vychutnať: Audrey Elizabeth Ellzeyovej, doktorovi Royovi S. Ellzeymu, Joshuovi Habermannovi, Murrayovi Horwitzovi, doktorke Elain Jerdinovej a Stacy Forsythovej.

Grazie profesorovi Rogerovi Padenovi, ktorý kvôli mne opakovane „útočil“ na fakultnú knižnicu.

Grazie mojim klientom a priateľom, ktorí vo svojich organizáciách udržiavajú nažive davinciovského ducha. Najmä Edovi Bassettovi, Charliemu Baconovi, Bobovi Ginsbergovi, Davovi Chuovi, Jimovi D'Agostinovi, Marvovi Damsmaovi, Dougovi Durandovi, Gerrymu Kirkovi, Delanovi Lewisovi, Nine Lesavoyovej, Josephovi Rendovi, Harveymu Sandersovi, doktorovi Rajovi Sisodiovovi, Debbie Ronningovej, Ketanovi Patelovi, Marlene Weissovej a tímu Lucent Idea Verse.

Grazie molto mojim rodičom Joan a Sandymu Gelbovcovi, ktorí podnietili môj davinciovský prístup k životu. Joan Arnoldovej za skvelú editorskú prácu a konštruktívnu kritiku. Sirovi Brianovi Toveymu za to, že sa so mnou podelil o svoje vedomosti o Florencii a renesancii. Mojej skvelej literárnej agentke Muriel Nellisovej a jej zamestnancom, špeciálne Jane Robertsovej. Tiež Tomovi Spainovi za jeho davinciovskú víziu

a brilantné editorstvo i jeho tímu v Delacorte, najmä Mitchovi Hoffmanovi a Ellen Ciprianovej.

Grazie mille Lorraine Gillovej za jej mimoriadny príspevok k „saper vedere“.

Grazie mille štyrom ľuďom, ktorí výnimočnou mierou spolupvytvárali túto knihu:

Nuse Maalovej za jej príspevok ku kurzu kreslenia, za nádherné ilustrácie a za presadzovanie princípov multisenzorickej inteligencie.

Modernému *uomo universale* Tonymu Buzanovi za vytvorenie myšlienkových máp – davinciovského myšlienkového nástroja.

Veľmajstrovi Raymondovi Keenovi, držiteľovi Radu britského impéria, za hlboké vedomosti o histórii a ľudskom géniovi.

Audrey Elizabeth Ellzeyovej za neoceniteľnú podporu pri výskume a administrácii a za jej davinciovskú vernosť pravde.

OBSAH

Predslov k novému vydaniu:	
„Dotyk nekonečnej krásy“	11
Predslov: „Zrodení zo slnka“	17

PRVÁ ČASŤ

Úvod: Váš mozog je oveľa lepší, než si myslíte	24
Renesancia – prítomnosť a minulosť	36
Život Leonarda da Vinci	44

DRUHÁ ČASŤ

Curiosità	72
Dimonstrazione	104
Sensazione	124
Sfumato	178
Arte/scienza	202
Corporalità	234
Connessione	266
Záver	308

TRETIA ČASŤ

Davinciovský kurz kreslenia pre začiatočníkov	312
Znovuzrodenie sna	358
Odporúčaná literatúra	362
Zoznam ilustrácií	386

PREDSLOV K NOVÉMU VYDANIU: „Dotyk nekonečnej krásy“

Jedným z obľúbených obrazov Leonarda da Vinci boli kruhy šíriace sa z miesta, kde na hladinu jazera dopadol kameň. Leonardov život vidím ako drahokam hodený do jazera času známeho ako renesancia, pričom jeho génius sa šíri ďalej a ďalej do večnosti. Tento obraz sa mi vynoril jednej letnej noci roku 2003, keď som sedel v hľadisku Second Stage Theatre v New Yorku a sledoval vynikajúce predstavenie Mary Zimmermanovej *Zápisníky Leonarda da Vinci*. Jej hra mi opäť pripomenula spôsob, akým majstrov génius žije naďalej. Vďaka skvelej inscenácii, úžasnému tímu hercov i samotnému Marinmu kreatívnemu spracovaniu Leonardovho sveta ožili na javisku všetky jeho postrehy – od nákupného zoznamu či zoznamu denných povinností až po najzákladnejšie otázky týkajúce sa umenia, architektúry, vesmíru, dejín a filozofie. Slová, ktoré si Leonardo zaznamenával do denníkov, sa po vyše piatich storočiach od napísania stali predlohou pre celovečernú divadelnú hru, ktorá bola neustále vypredaná a zaznamenala skvelé ohlasy.

Keď ma po predstavení umelecký riaditeľ divadla pozval na pódium, aby som publiku povedal pár slov, urobila na mňa dojem otázka jednej mladej ženy. V tej otázke je možno niečo, nad čím ste sa zamýšľali aj vy: „Ako môžeme porozumieť šírke a hĺbke Leonardovho génia a prečo sa zdá, že jeho vplyv rastie?“

Na prvú časť otázky neviem odpovedať. Čím dlhšie študujem jeho život a dielo, tým tajupľnejšia sa mi zdá jeho genialita, ktorej sa nikto nevyrovná. No dôvody jeho vplyvu sa

chápu ľahšie a asi najlepšie ich zhrnul umelecký kritik Bernard Berenson, ktorý o Leonardovi povedal: „Všetko, čoho sa dotkol, sa premenilo na krásu.“ Okrem toho v da Vinciho zápisníkoch a ďalších spisoch cítime potenciál premeniť naše životy na kreatívny počin a viesť naše snahy k vytvoreniu niečoho krásneho.

Práve myšlienka nájsť princípy, ktoré sa skrývajú za Leonardovou bezhraničnou tvorivosťou, stála na začiatku práce na knihe, ktorú práve držíte v rukách. Súbor siedmich princípov, ktoré som napokon identifikoval, bol čisto mojou snahou poskytnúť návod, ktorý Leonardo nikdy sám nezaznamenal na papier, snahou kodifikovať princípy implicitne prítomné v Leonardových prácach tak, aby ich mohli využiť aj iní. Veľmi silno cítim, že Leonardova genialita nespočívala len v tom, čo vytvoril, ale aj v tom, čo nás môže inšpirovať vytvoriť. Popri svojich veľkolepých výsledkoch slúži Leonardo ako všeobecný archetyp ľudskeho potenciálu – naznačuje nám naše vlastné možnosti. Myslím, že toto je hlavné posolstvo, pre ktoré moja kniha zaujala, a dôvod, prečo na ňu ľudia rôznych vekových kategórií, z rôzneho prostredia, rôznych národností a s rôznymi záujmami reagovali s takým oduševnením.

Odkedy kniha *Myslite ako Leonardo da Vinci* vyšla prvý raz v roku 1998, preložili ju do osemnástich jazykov a dostával som ohlasy od rôznych priaznivcov z celého sveta. Istá poľská učiteľka na základnej škole používa týchto sedem princípov na zostavenie osnov pre žiakov. Hlavný stratég významnej konzultantskej firmy s centrárou v Londýne získal v Leonardovi neoceniteľného spojenca, ktorý mu pomáha riešiť najdôležitejšie obchodné problémy klientov rôznych národností. A tridsaťdvaročný otec z Tennessee vyhlásil: „Táto kniha mi dala všetko, čo som chcel naučiť svoje deti, ale nenachádzal som slová, ktorými to povedať.“ Jeden z mojich najobľúbenejších ohlasov prišiel od slávnej antropologičky,

vizionárky, spisovateľky a šamanky Jean Houstonovej. Jean je moderná renesančná žena, ktorá pracuje ako poradkyňa svetových lídrov. Sprístupňuje im základnú múdrosť všeobecných archetypov vyjadrených v rôznych kultúrach a tradíciách. Zhruba rok po tom, čo kniha *Myslíte ako Leonardo da Vinci* vyšla po prvý raz, som dostal ponuku spraviť prednášku pre päťsto psychoterapeutov vo Washingtone D.C. o tom, ako aplikovať da Vinciho myslenie na rodinnú terapiu. Jean, ktorá sa na konferencii zúčastnila ako jedna z prednášajúcich, ku mne po mojej prezentácii pristúpila a zašepkala mi do ucha: „Leonardo je veľmi spokojný.“

Ak bol, vydanie tejto knihy bolo len jedným z mnohých počinov, z ktorých sa určite za posledných desať rokov tešil, keďže rady obdivovateľov ho stále oslavujú, pripomínajú si jeho ducha vo svojom vlastnom kreatívnom diele, pretvárajú a minimálne v jednom prípade úplne prvýkrát realizovali dielo a plány, ktoré po ňom ostali. Rád si napríklad predstavujem, ako by sa Leonardo tešil počas oslavy, ktorá sa konala v septembri 1999 v opere La Scala v Miláne. V ten slávnostný deň na jeho počesť Ricardo Muti dirigoval Beethovenovu 5. symfóniu pri príležitosti obnovenia Leonardovho „strateného koňa“ – veľkolepej sedemmetrovej jazdeckej sochy vychádzajúcej z modelu, ktorý pred päťsto rokmi počas vpádu zničilo francúzske vojsko. Po skončení koncertu takmer bolo vidieť úsmev v očiach Leonardovej sochy, ktorá zdobí stred *Piazza della Scala*.

Nápad obnoviť Leonardovu sochu koňa sa zrodil v hlave bývalého pilota a zberateľa umenia Charlesa Denta, ktorému som venoval túto knihu. Hoci Dent bol rozhodnutý priviesť toto stratené majstrovské dielo k životu, zomrel v roku 1994, skôr ako svoj sen stihol uskutočniť. Dentova práca však pokračovala prostredníctvom neziskovej organizácie, ktorú založil. Na základe sľubu, ktorý dostal Dent na smrteľnej posteli, spojila rada organizácie Kôň Leonarda da Vinci darcov, umelcov,

metalurgov, dobrovoľníkov a bádateľov, ktorým sa napokon podarilo docieľiť, že da Vinciho kôň sa opäť stal realitou. Majestátny kôň, ktorého vymodelovala Nina Akamuová, teraz hrdo stojí v Miláne. Druhý odliatok v životnej veľkosti stojí v Záhradách Fredrika Meijera v Grand Rapids v Michigane a menšie bronzové repliky zdobia Leonardovo rodné mestečko Vinci v Taliansku a rodné mesto Dentovej rodiny Allentown v Pensylvánii.

Leonardov duch sa určite radoval aj vtedy, keď v októbri 2001 nórska kráľovná Sonja otvárala most spájajúci jej krajinu so Švédskom. Most skonštruovali podľa originálneho návrhu Leonarda da Vinci z roku 1502. Pôvodne ho navrhol pre tureckého sultána Bajazida II., no sultán projekt odmietol. Dvestošestnásť metrový most s revolučným tvarom natiahnutého luku sa mu zdal „príliš fantastický“. V roku 1996 nórsky umelec Vebjørn Sand uvidel Leonardovu skicu a dojatý jej pôvabnou krásou a silným symbolizmom začal snívať o jej realizácii. Po šiestich rokoch zháňania peňazí a testovania v spolupráci s nórsnym ministerstvom dopravy Sandov most podľa Leonardovho návrhu odhalili neďaleko Osla. Je súčasťou diaľnice spájajúcej Nórsko a susedné Švédsko a je to prvý stavebný projekt v histórii, ktorý v skutočnosti vychádza z da Vinciho návrhu. Sand teraz sníva o postavení Leonardovho mosta na každom kontinente – má to byť celosvetová pocta da Vinciho mimoriadnemu životu a genialite a pamätník jeho schopnosti inšpirovať nás, aby sme využívali kreatívny potenciál.

Na jar roku 2003 ďalšia udalosť súvisiaca s Leonardom priviedla Petra Denta a Vebjørna Sanda do New Yorku. V Metropolitnom múzeu umenia sa zúčastnili na otvorení úžasnej výstavy da Vinciho kresieb, kde som mal tú česť byť spolu s nimi. Pri karafách prosecca sme si vymieňali názory na majstrove kresby a jeho živú prítomnosť. Zhodli sme sa, že keby Boh dokázal kresliť, jeho kresby by vyzerali práve takto. Sand sa potom

smial, keď rozprával, ako istý mestský výbor odmietol stavbu Leonardovho mosta, lebo sa mu zdala „príliš futuristická“.

No Leonardova genialita pretrváva – napriek obmedzenému pohľadu tureckého sultána, ničeniu francúzskymi jednotkami, ktoré v roku 1499 napadli Miláno, a spiatočníctvu mestského výboru. Áno, Leonardo sa po všetkých tých rokoch stále „deje“, ako sa dozvedáme v úvodnej scéne jedného z filmových trhákov z roku 2003 *Lúpež po taliansky*, keď raper Mos Def, z ktorého sa stal herec, kráča popri kanáli v Benátkach, práve číta túto knihu a vysvetľuje svojmu kumpánovi Jasonovi Stathamovi, prečo je Leonardo taký „cool“. Majster vystupuje aj v bestselleri Dana Browna *Da Vinciho kód* a objavuje sa v rôznych epizódach *Star Treku* ako holografický poradca kapitána lode Enterprise.

Majster Leonardo bude naďalej inšpirovať ľudí po mnoho ďalších storočí, čiastočne vďaka tým, ktorých sa dotkol svojim tvorivým ohňom a ktorí pracujú na tom, aby ho udržali pri živote, aby našli nové spôsoby, ako zachovať jeho ideály pre budúce generácie. Peter Dent mi počas večera v Metropolitnom múzeu umenia vysvetlil, že po tom, ako jeho organizácia dodržala sľub a obnovila Leonardovho koňa, pracujú spolu s Centrom objavov vedy a techniky a s detským múzeom z východnej Pensylvánie na misii priniesť Leonardovu inšpiráciu vo vedeckom vzdelaní deťom po celom svete.

Misiu vzdelávacieho centra vyjadruje sedem princípov „myslieť ako Leonardo“, ktoré môžete objaviť na nasledujúcich stránkach. Želám vám, aby ste týmto princípom umožnili preniknúť do svojej mysle a svojho srdca a aby vo vás spustili vlny inšpirácie, rovnako nekonečné ako tie, ktoré sa šíria z miesta, kde na hladinu jazera dopadol kameň, a aby ste v týchto siedmich princípoch našli návod, ako vyjadriť krásu, ktorú v sebe máte.

Michael J. Gelb
december 2003

PREDSLOV: „Zrodení zo slnka“

Prestavte si svojich najväčších hrdinov a hrdinky, svoje najinšpiratívnejšie vzory. Ak patríte medzi šťastlivcov, zoznam pravdepodobne zahŕňa otca a mamu. Možno vás najviac inšpirujú historické osobnosti. Ponorenie do života a práce veľkých umelcov, lídrov, učencov a duchovných učiteľov prináša bohatú potravu pre myseľ a srdce. Je pravdepodobné, že ste si túto knihu vybrali preto, lebo poznáte Leonarda ako prototyp ľudského potenciálu a zaujala vás možnosť vytvoriť si s ním intímnejší vzťah.

Keď som bol dieťa, mojimi hrdinami boli Superman a Leonardo da Vinci. Kým „muž z ocele“ postupne upadol do zabudnutia, fascinácia da Vincim nepretržite rástla. Na jar roku 1994 ma pozvali do Florencie prednášať pre prestížnu asociáciu prezidentov firiem, povestnú svojimi vysokými požiadavkami. Predseda skupiny ma požiadal: „Mohol by si pre našich členov pripraviť niečo na tému, ako byť kreatívnejší a vyrovnanejší – osobne aj profesionálne? Niečo, čo by ich nasmerovalo k tomu, aby sa stali renesančnými mužmi a ženami.“ Bez mihnutia oka som odpovedal svojím snom: „Čo tak niečo na tému, ako premýšľať ako Leonardo da Vinci?“

Nebola to úloha, ktorú som mohol brať na ľahkú váhu. Študenti zaplatili značné poplatky za túto šesťdňovú „univerzitu“. Je pre nich jednou z niekoľkých možností, ktoré asociácia svojim členom každoročne ponúka, aby im umožnila stretnúť sa vo svetovo významných mestách a popri štúdiu histórie,

kultúry a obchodu sa venovať osobnému a profesionálnemu rozvoju. Účastníci si mohli vybrať spomedzi niekoľkých paralelne prebiehajúcich prednášok – moja sa prekrývala s ďalšími piatimi, medzi ktorými bola aj prednáška bývalého prezidenta spoločnosti Fiat Giovanniho Agnelliho – a mohli prednášajúcich ohodnotiť známkou od jeden do desať, pričom ak sa im prednáška nepáčila, mohli z nej kedykoľvek odísť. Inými slovami: keby ste ich nezaujali, zjedli by vás zaživa.

Hoci ma táto téma dlhodobo fascinovala, uvedomoval som si, že ma čaká veľa práce. Príprava zahŕňala okrem množstva čítania aj cestu za da Vincim, ktorú som odštartoval pri Leonardovom portréte Ginevry de Benci v Národnej galérii umenia vo Washingtone D.C. V New Yorku som navštívil putovnú výstavu *Leicesterský kódex*, sponzorovanú Billom Gatesom a Microsoftom. Potom moje kroky viedli do Londýna – v Britskom múzeu som si prezrel Leonardo-ve rukopisy a v Národnej galérii obraz *Svätej rodiny so svätou Annou* – a do parížskeho Louvru, kde som niekoľko dní strávil s Monou Lisou a so svätým Jánom Krstiteľom. Moja cesta vyvrcholila návštevou zámku Clos Lucé pri Amboise, kde da Vinci prežil posledné roky života. Zámok je dnes da Vinciho múzeom, ktoré vystavuje úžasné repliky niektorých jeho vynálezov zhotovených inžiniermi z IBM. Keď som sa prechádzal po miestach, po ktorých kráčal, sedel v jeho pracovni, stál v jeho spálni a díval sa z okna na krajinu, na ktorú sa díval každý deň, cítil som, ako sa mi srdce napĺňa bážňou, obdivom, úctou, smútkom a vďakou.

Napokon som, samozrejme, odcestoval do Florencie, kde sa konala moja prednáška. Bolo zábavné, keď si osoba, ktorá ma mala predstaviť, poplietla svoje poznámky k môjmu životopisu s prednáškou o da Vincim, ktorú som poslal. Povedala, a aby som citoval slová Dava Barryho, teraz si nevymýšlam: „Dámy a páni, je mi obrovským potešením predstaviť vám človeka,

ktorého všestrannosť prekoná všetko, s čím ste sa kedy stretli. Je to anatóm, architekt, botanik, mestský architekt, návrhár kostýmov a scén, šéfkuchár, humorista, inžinier, jazdec, vynálezca, zemepisec, geológ, matematik, vojenský stratég, hudobník, maliar, filozof, fyzik a rozprávač... Dámy a páni, dovoľte, aby som vám predstavila... pána Michaela Gelba!“

Och, kiežby...

V každom prípade prednáška mala úspech (nikto neodišiel) a umožnila zrod knihe, ktorú držíte v rukách.

Pred týmto nezabudnuteľným úvodom mi jeden z účastníkov povedal: „Neverím, že niekto sa môže naučiť byť ako Leonardo da Vinci, ale aj tak idem na vašu prednášku.“ Možno premýšľate podobne: Je premisa tejto knihy, že každé dieťa sa rodí s rovnakými schopnosťami a vlohami, ako mal Leonardo da Vinci, správna? Naozaj autor verí, že hocikto sa môže stať géniom da Vinciho formátu? Pravdupovediac nie. Napriek tomu, že som sa mnoho rokov snažil objaviť plný rozsah ľudského potenciálu a najsť spôsob, ako tieto schopnosti prebudiť, súhlasím s Leonardovým žiakom Francescom Melzim, ktorý po majstrovej smrti napísal: „Stratu takéhoto človeka všetci oplakávajú, lebo nie je v moci prírody stvoriť ďalšieho, ktorý by bol ako on.“ Čím viac da Vinciho študujem, tým viac sa môj pocit bázne a tajuplnosti znásobuje. Všetci veľkí géniovia sú jedineční a Leonardo bol azda najväčší génius zo všetkých.

No základnou otázkou ostáva: Môžeme abstrahovať princípy Leonardovho prístupu k učeniu a zdokonaľovaniu intelektu, inšpirovať sa nimi a dať sa nimi viesť k uvedomeniu vlastného plného potenciálu?

Samozrejme, že odpoveď na takúto otázku znie áno! Základné prvky prístupu Leonarda da Vinci k učeniu a ku kultivácii inteligencie sú celkom jasné a môžeme ich študovať, napodobňovať a aplikovať v praxi. Sme arogantní, ak si myslíme,